

<https://energypress.gr/news/apo-repowereu-sto-repowergr>

του Παναγιώτη Παπασαματίου

Από το REPowerEU στο REPowerGR

25 06 2022 | 07:31

Ένας περίεργος άνεμος φυσάει από την Εσπερία. Ο άνεμος του REPowerEU. Πρόκειται για μια μεγάλη αλλαγή.

Η κριτική στο ευρωπαϊκό σχέδιο και η απάντηση της Ε.Ε.

Η κρίση των τιμών των ορυκτών καυσίμων μετά την πανδημία, που τώρα ξέρουμε ότι τροφοδοτήθηκε από τη Ρωσία πολύ πριν ξεκινήσει τον πόλεμο στην Ουκρανία, έδωσε την ευκαιρία να προβληθούν στην πατρίδα μας, με μεγαλύτερη ένταση απόψεις που κατέκριναν το σχέδιο της Ευρώπης για την ενεργειακή μετάβαση ως αφελές για τους καταναλωτές ή -στη συνέχεια- ως υπονομευτικό για την ενεργειακή της ανεξαρτησία. Ακόμα και πολιτικοί που στο παρελθόν υπηρέτησαν το ευρωπαϊκό όραμα, έριχναν νερό στο μύλο του ευρωσκεπτικισμού, μάλλον ορμώμενοι από την προτίμησή τους να καθυστερήσει η μετάβαση. Δεν έχω αμφιβολία ότι αυτό θα συνεχιστεί. Είναι άλλωστε στοιχείο της δημοκρατίας να ανέχεται ακόμα και τον λαϊκισμό.

Στο πλαίσιο της ίδιας συζήτησης υπήρξε ορισμένες φορές σύγχυση αιτίας και αιτιατού: ακούσαμε για παράδειγμα ότι η πίεση για περισσότερες Α.Π.Ε., αυξάνει τη ζήτηση για φυσικό αέριο και αυτό εκτοξεύει την τιμή του. Αυτός ο συλλογισμός βέβαια κατέρρευσε μετά την έκρηξη του πολέμου, αλλά η ουσία του παρέμεινε.

Και έρχεται τώρα η Ευρωπαϊκή Επιτροπή να πει δυνατά κάτι σημαντικό και να υπονοήσει κάτι σημαντικότερο. Αυτό που λέει δυνατά το REPowerEU είναι ότι πρέπει να επιταχύνουμε πιο πολύ στην μαζική ανάπτυξη των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, στην εξοικονόμηση ενέργειας, στο πράσινο υδρογόνο και στον εξηλεκτρισμό του ενεργειακού μας συστήματος. Αυτό που υπονοεί -με μεγάλη όμως σαφήνεια- είναι ότι το φυσικό αέριο δεν μπορεί να παίξει το ρόλο του μεταβατικού καυσίμου, στο βαθμό που έως τώρα θεωρούσε το προηγούμενο σχέδιο.

Η επιτάχυνση προς τις Α.Π.Ε. είναι απόλυτα συμβατή με τις συστάσεις του IEA World Energy Outlook που δημοσιεύθηκε πριν 8 μήνες. Ο κόσμος πρέπει να αντιμετωπίσει τα προβλήματα ενεργειακής τροφοδοσίας επενδύοντας πιο πολύ σε Α.Π.Ε. και όχι επιστρέφοντας στα ορυκτά καύσιμα διότι αυτό θα ήταν καταστροφικό για το κλίμα.

Στην ουσία, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δίνει στην κριτική για τα ελλείμματα του προηγούμενου σχεδίου την ορθή απάντηση και όχι αυτή που θα ήθελαν παλαιοί και όψιμοι, εκούσιοι ή ακούσιοι, ευρωσκεπτικιστές (σπεύδω να διευκρινίσω ότι δεν θεωρώ ότι η κριτική στις ευρωπαϊκές επιλογές συνιστά αυτόματα ευρωσκεπτικισμό. Επειδή όμως ζούμε σε δύσκολες εποχές, και επειδή στα κρίσιμα ζητήματα -όπως είναι ο διεθνής μας προσανατολισμός- τα μηνύματα στο λαό πρέπει να είναι σαφή, η κριτική πρέπει πάντα να συνοδεύεται με την υπόμνηση ότι είμαστε μέλος της καλύτερης, από όλες τις απόψεις, παρέας κρατών στον πλανήτη παρά τα προβλήματά της. Για αυτό περιέλαβα στην κριτική μου και αυτούς που ονόμασα ακούσιους ευρωσκεπτικιστές, δηλαδή αυτούς που με το ελλιπές μήνυμά τους τροφοδοτούν τον λαϊκισμό ή την συνωμοσιολογία χωρίς να το θέλουν).

Οι προκλήσεις για το REPowerEU στην Ευρώπη και την Ελλάδα

Προφανώς, κανένα σχέδιο δεν είναι τέλειο. Είναι σαφές μάλιστα ότι το REPowerEU έχει χαρακτήρα επείγοντος και υπάρχουν πολλά σημεία που χρειάζονται επεξεργασία, εξειδίκευση, διευκρίνιση ή και αλλαγή. Πολλά από αυτά δεν είναι απλές λεπτομέρειες. Για παράδειγμα το μεγάλο θέμα της διασφάλισης των πρώτων υλών. Έχει όμως σημασία ότι η **Ευρώπη αντιλαμβάνεται τέτοια -λιγότερο ή περισσότερο στρατηγικά- θέματα, ως προκλήσεις που πρέπει να αντιμετωπίσει με ενεργητικό τρόπο και όχι ως προβλήματα που πρέπει να την καθλώσουν στην αδράνεια.** Για παράδειγμα, στην περίπτωση των πρώτων υλών η Ευρώπη χτίζει την στρατηγική της π.χ. με την ευρωπαϊκή συμμαχία για τις πρώτες ύλες, τη σύσταση για τα κρίσιμα υλικά, την ανανεούμενη λίστα των κρίσιμων υλικών κλπ.

Φυσικά, ούτε το REPowerEU ούτε οι σχετιζόμενες με αυτό προκλήσεις είναι μια απλή υπόθεση. Η δημοκρατική Ευρώπη σίγουρα θα χρειαστεί χρόνο για να ολοκληρώσει τις εσωτερικές διαβουλεύσεις και διαπραγματεύσεις, μέχρι τα σχετικά κείμενα να αποκτήσουν νομική δεσμευτικότητα. Αυτή είναι η δύναμη της Ευρώπης. Μέχρι τότε, ήδη το REPowerEU παράγει πολιτικά αποτελέσματα και θέτει στις Κυβερνήσεις συγκεκριμένα ερωτήματα και προκλήσεις.

Και εδώ φθάνουμε στο να δικαιολογήσω γιατί χαρακτήρισα, στην πρώτη πρόταση, ως περιέργο τον άνεμο του REPowerEU. Διότι σε όσους στην Ελλάδα, πιστεύουμε στο καθαρό

ενεργειακό της μέλλον και στην ευρωπαϊκή της πορεία, **το REPowerEU δημιουργεί, μαζί με τον ενθουσιασμό, ένα εύλογο άγχος και ανησυχία εάν η πατρίδα μας θα μπορέσει να ανταποκριθεί ή αν θα χάσει αυτή την ευκαιρία.** Δυστυχώς, τα πολιτικά, διοικητικά, διαρθρωτικά και οικονομικά ελλείμματα της χώρας, στον δημόσιο και τον ιδιωτικό τομέα, είναι διαχρονικά και πολλά. Χρειάζεται να σκεφθούμε με τόλμη, «έξω από το κουτί», και να συζητήσουμε θεσμικά, με διαφάνεια και ειλικρίνεια πώς θα κινηθούμε στο νέο πλαίσιο.

Το REPowerEU για την αδειοδότηση των Α.Π.Ε. και τη σχέση τους με τη βιοποικιλότητα

Επιλέγω να αναφερθώ σε ένα θέμα που στην Ελλάδα είναι πολυσυζητημένο και αενάως εκκρεμές: Με το REPowerEU, η ΕΕ θέλει να αυξήσει την εγκατεστημένη αιολική ισχύ από 190 GW σε τουλάχιστον 480 GW έως το 2030. Αναγνωρίζει ότι αυτό μπορεί να επιτευχθεί μόνο με μια σημαντική απλοποίηση της διαδικασίας αδειοδότησης των αιολικών πάρκων.

Ως εκ τούτου, η Επιτροπή προτείνει την αλλαγή της Ευρωπαϊκής Οδηγίας για τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας:

1. **Τα έργα ανανεώσιμων πηγών ενέργειας θα θεωρούνται πλέον υπέρτατου δημοσίου συμφέροντος και ότι υπηρετούν τη δημόσια υγεία και ασφάλεια.** Αυτό πρέπει να λαμβάνεται υπόψη κατά τη στάθμιση με άλλα συμφέροντα, όπως είναι η προστασία της βιοποικιλότητας και των νερών, και έτσι, κατά περίπτωση, μπορεί να δίνεται προτεραιότητα στην εγκατάσταση των Α.Π.Ε. Η προσέγγιση αυτή θα εφαρμόζεται μέχρι να επιτευχθεί η κλιματική ουδετερότητα.

Στη νομοθεσία που προτείνει η Επιτροπή, διευκρινίζεται ότι για να απορριφθεί η εγκατάσταση έργων Α.Π.Ε. πρέπει να υπάρχουν σαφείς ενδείξεις ότι τα συγκεκριμένα έργα θα έχουν σημαντικές αρνητικές επιπτώσεις στο περιβάλλον, οι οποίες δεν μπορούν να μετριαστούν ή να αντισταθμιστούν. Επομένως, έργα Α.Π.Ε. δεν μπορεί να απορρίπτονται στη βάση γενικών πιθανολογήσεων ή ακόμα και εύλογων ανησυχιών, χωρίς συγκεκριμένη τεκμηρίωση.

2. Κατά το REPowerEU, **τα κράτη μέλη πρέπει να ορίσουν ευρύτερες περιοχές «go-to» για ανανεώσιμες πηγές.** Έπειτα από μια στρατηγική περιβαλλοντική εκτίμηση για όλη την περιοχή, η κατασκευή των έργων Α.Π.Ε. θα πρέπει να εγκρίνεται εντός ενός έτους από την αίτηση.

Πρόκειται για σημαντική αλλαγή της βάσης της συζήτησης. Μέχρι τώρα στην Ελλάδα, η συνηθισμένη συντηρητική προσέγγιση ήταν ο καθορισμός μόνο ζωνών αποκλεισμού στις οποίες απαγορεύεται να υποβληθεί αίτηση και μελέτη για ένα έργο, ενώ σε κάθε άλλη θέση εκτός αυτών των ζωνών, ο επενδυτής πρέπει να ακολουθήσει τη μακρά – υπερ-δεκαετή στην Ελλάδα – αδειοδοτική διαδικασία. Τώρα πρέπει να οριστούν και ζώνες όπου οι αιτήσεις για Α.Π.Ε. δεν θα απορρίπτονται για αδειοδοτικούς λόγους, οι δε λεπτομέρειες και όροι εγκατάστασής τους, θα καθορίζονται σε λιγότερο από ένα έτος.

3. Για τις υπόλοιπες περιοχές, το σχέδιο REPowerEU διατηρεί τις υφιστάμενες προθεσμίες αδειοδότησης που ήδη προβλέπονται στην Ευρωπαϊκή Οδηγία – **δύο χρόνια για τα νέα έργα και ένα έτος για τα έργα ριζικής ανακαίνισης (repowering)**. Διευκρινίζεται με σαφήνεια ότι η υφιστάμενη διετής προθεσμία αφορά όλες τις άδειες, συμπεριλαμβανομένης της εκτίμησης περιβαλλοντικών επιπτώσεων.

Πώς θα εφαρμοσθούν όλα αυτά στην Ελλάδα;

Για το σχεδιασμό της πορείας επίτευξης των στόχων της κλιματικής και ενεργειακής πολιτικής, έχει σημασία η ορθή ανάγνωση του τρόπου που αδειοδοτούνται και αναπτύσσονται οι επενδύσεις Α.Π.Ε. στην Ελλάδα και οι συνέπειές του. Για μια σειρά σημαντικών -και σε μεγάλο βαθμό δυσχερώς αναστρέψιμων- λόγων (π.χ. νοοτροπία υπηρεσιών, έλλειψη ενημέρωσης, ελλιπής ψηφιοποίηση, ανεπαρκής στελέχωση, πολυνομία κλπ.), το ποσοστό επιτυχούς κατάληξης μιας προσπάθειας ανάπτυξης ενός αιολικού πάρκου είναι εξαιρετικά χαμηλό.

Το ποσοστό αυτό μετρήθηκε με βάση τα συγκεντρωτικά απολογιστικά στοιχεία που έως το 2017 δημοσιοποιούσε το ΥΠΕΝ και υπολογίσθηκε σε 3,14%¹. Δεν υπάρχει κάποιος λόγος το ποσοστό αυτό να έχει βελτιωθεί έκτοτε. Αντίθετα έχουν μεσολαβήσει νομοθετικές αλλαγές που μάλλον έχουν οδηγήσει στην περαιτέρω μείωσή του.

Περαιτέρω, σύμφωνα με τα στοιχεία που έχει ανακοινώσει ο ΑΔΜΗΕ, σήμερα ο διαθέσιμος ηλεκτρικός χώρος για Α.Π.Ε. ανέρχεται σε περίπου 17 GW. Με τα δίκτυα που σχεδιάζονται και υλοποιούνται έως το 2030, ο χώρος όμως θα ανέλθει σε 28,6 GW. Ο ηλεκτρικός χώρος που έχει καταληφθεί από σταθμούς Α.Π.Ε. ανέρχεται μέχρι στιγμής σε 19,6 GW. Από αυτά, τα 8,5 GW αφορούν σε εν λειτουργία Α.Π.Ε. και τα υπόλοιπα 10,7 GW σε εν ισχύ Οριστικές Προσφορές Σύνδεσης (ΟΠΣ).

Αυτές οι ΟΠΣ αφορούν ώριμα έργα που έχουν λάβει περιβαλλοντική άδεια και οι επενδυτές έχουν δεσμευθεί για την υλοποίησή τους με εγγυητικές επιστολές. Σε μια ευνομούμενη χώρα, δεν θα έπρεπε να υπάρχει αμφιβολία ότι τα έργα αυτά θα υλοποιηθούν. Και όμως: είναι χαρακτηριστικό ότι από τα 10,7 GW των ΟΠΣ τα 3GW περίπου αφορούν ΟΠΣ πριν το 2017.

Το βασικό πρόβλημα που πρέπει να αντιμετωπιστεί είναι η γραφειοκρατία, ειδικά των αιολικών πάρκων. Για παράδειγμα, όλα τα αιολικά πάρκα που, μετά από 10 σχεδόν χρόνια αδειοδότησης, λαμβάνουν ΑΕΠΟ και ΟΠΣ, μοιραία πρέπει να προσαρμόσουν το σχεδιασμό

¹ Το ποσοστό αυτό είναι ο λόγος της ισχύος των νέων αδειών εγκατάστασης και λειτουργίας αιολικών πάρκων που εκδόθηκαν εντός ενός ικανού χρονικού διαστήματος (6/2012 – 11/2017) προς την ισχύ των έργων που ήταν στην έναρξη της ανάπτυξής τους στην αρχή του συγκεκριμένου διαστήματος. Ως έργα στην έναρξη της ανάπτυξής τους λήφθηκαν τα έργα που είχαν αιτηθεί για άδεια παραγωγής ή που διέθεταν μόνο άδεια παραγωγής τον 6/2012. Αν ως έργα στην έναρξη της ανάπτυξης ληφθούν μόνο αυτά που διαθέτουν άδεια παραγωγής (δηλ. αγνοηθούν οι εκκρεμείς αιτήσεις), τότε το ποσοστό επιτυχίας αυξάνεται στο 5,5% περίπου.

αξιοποιώντας τις νέες, πιο αποδοτικές ανεμογεννήτριες που έχουν εν τω μεταξύ εμφανισθεί στην αγορά. Όμως, λιγότερες ανεμογεννήτριες με μεγαλύτερα γεωμετρικά χαρακτηριστικά σημαίνει απαίτηση για νέα περιβαλλοντική αδειοδότηση: σχεδόν όλη η διαδικασία από την αρχή! Αυτό είναι λάθος και πρέπει να αλλάξει άμεσα.

Η τροποποίηση των υφιστάμενων ΑΕΠΟ είναι ένα μεγάλο πρόβλημα, αλλά δεν είναι το μόνο. Απαιτείται μια άλλη ματιά. Η Ελλάδα μπορεί να πετύχει, όπως πέτυχε και με τα έργα των Ολυμπιακών Αγώνων. Χρειαζόμαστε ένα REPowerGR.

Ο Παναγιώτης Παπασταματίου είναι Γενικός Διευθυντής Ελληνικής Επιστημονικής Ένωσης Αιολικής Ενέργειας ΕΛΕΤΑΕΝ

(Το άρθρο περιλαμβάνεται στον υπό έκδοση τόμο Greek Energy 2022 του energypress)